

UVODNIK

INOVATIVNOST IN
USTVARJALNOST

PEDAGOŠKO DELO JE V BISTVU SPRAŠEVANJE O TEM, KAJ NAJ BO DEDIŠČINA IN HKRATI POPOTNICA MLAJŠIM GENERACIJAM. ODGOVORI NA TO VPRAŠANJE SO NEPOSREDNO POVEZANI Z VIDENJEM SODOBNE IN PRIHODNIJH DRUŽB. SODOBNA TEHNOLOGIJA NAM ŽE DANES OMOGOČA, DA ŽIVIMO V SVETU VZPOREDNIH SVETOV. DINAMIKA IN KOMPLEKSNOŠT SVETA, V KATEREM ŽIVIMO, DAJE OBČUTEK, DA JE ČAS IZGUBIL TRAJANJE IN DA SE JE DOŽIVLJANJE PROSTORA IN ČASA ZARADI HITROŠTI ZLILO – PROSTOR JE POSTAL ČASEN IN ČAS JE POSTAL PROSTOREN. KOT DA BI ŽIVELI V NENEHNI SEDANJOSTI, KI JO JE SPLOŠČILA HITROŠT. ŽIVIMO TOREJ V ČASU, KI POVSEM REKONCEPTUALIZIRA RAZUMEVANJE TEMELJNIH BIVANJSKIH KATEGORIJ – PROSTORA IN ČASA. KAKO V TAKO SPREMENJENEM DOJEMANJU NAŠEGA BIVANJA IN OB ŠE VEČJI KOMPLEKSNOŠTI PRIHODNJEGA SVETA PREMIŠLJATI O TEM, KAJ NAJ BO DEDIŠČINA IN POPOTNICA MLAJŠIM GENERACIJAM? KAKO V TEM SVETU RAZUMETI POSLANSTVO PEDAGOŠKEGA DELA?

SODOBNA DRUŽBA JE POVZDIGNILA POMEN ZNANJA. GOVORIMO CELO O DRUŽBI ZNANJA, ZNANJE JE TISTO, KI ZAGOTAVLJA DRUŽBENI RAZVOJ IN POMEMBNO VPLIVA NA POLOŽAJ POSAMEZNIKA. NA NJEGOVO ZMOŽNOST, DA JE SUBJEKT DRUŽBENEGA DELOVANJA V SICER KOMPLEKSNEM SVETU. PRAV ZATO SE ZDI NARAVNO, DA IMA ŠOLA, KI JE BILA USTANOVLJENA ZA POSREDOVANJE ZNANJA, V SODOBNI DRUŽBI POSEBEN POLOŽAJ. POSEBNOST NJENEGA POLOŽAJA SE KAŽE V TEM, DA JE V VEČINI DRŽAV OBVEZNA ZA DOLOČEN DEL POPULACIJE, IN TO CELO VSE DALJŠI ČAS. PO DRUGI STRANI SE ŠOLA ŠE NIKOLI NI SOOČALA Z ŽGOČIMI VPRAŠANJI ODSOTNOŠTI OD POUKA, ŠOLSKO NEUSPEŠNOSTJO, NEMOTIVIRANOSTJO UČENCEV ZA UČENJE, UPADANJEM RADOVEDNOSTI, ŽELJE PO NOVEM ZNANJU.

TUDI IZOBRAŽEVALNE POLITIKE SO POSTAVLJENE PRED ŠTEVILNE IZZIVE IN POGOSTO NASPROTUJOČE SI ZAHTEVE. KAKO ZAGOTOVITI ENAKE MOŽNOSTI IN HKRATI ODLIČNOST – KAKOVOST IZOBRAŽEVANJA, KAKO ZAGOTOVITI ŠOLANJE, KI BO UPOŠTEVALO ENKRATNOST IN NEPONOVLJIVOST POSAMEZNIKA IN HKRATI OBLIKOVALO TEMELJE ZA »ŽIVLJENJE SKUPAJ«, ZA USTVARJANJE NOVE DRUŽBENOSTI?

KJE SE JE TOREJ ZAPLETLO?

EDEN OD MOGOČIH ODGOVOROV JE, DA MLADI PREPROSTO NE PRISTAJAJO VEČ NA OPISE SEDANJOSTI (SVETA), KOT JO PRIKAZUJEMO STAREJŠI. ŠOLA NAJ BI V PRETEKLOSTI MNOGO LAŽE NAČRTOVALA, KAKŠNO IN KATERO ZNANJE UČENCI POTREBUJEJO. USVOJENO ZNANJE SO UČENCI RAVNO ZATO LAHKO UPORABLJALI KOT ORODJE. USVAJANJE ZNANJA JE BILLO JASNO DOLOČENO IN SISTEMATIČNO NADGRAJEVANO. KONCEPTI, KI SO OBLIKOVALI ŠOLO, SO IZHAJALI IZ DOBRO ZNANEGA SOCIALNEGA, ETIČNEGA, EKONOMSKEGA IN POLITIČNEGA OKVIRA, SAJ SO TEMELJNE BIVANJSKE KATEGORIJE V BISTVU STOLETJA OSTAJALE NEDOTAKNJENE. DANES, KO SE MAJEJO TEMELJNE BIVANJSKE KATEGORIJE, ODGOVORI NISO ENOZNAČNI. ŽDAJ, KO ŽIVIMO V SVETU, KI PRINAŠA REVOLUCIJO POMENOV, SOGLASJA O TEM, KAJ UČENCI POTREBUJEJO, NI VEČ. ŽE POGLED NA INTERNETNO STRAN DOKAZUJE, DA JE VSTOPOV V DOLOČENO ZNANJE LAHKO VEČ.

ZARADI VSEGA NAVEDENEGA SO OČITNO POTREBNI VNOVIČNI PREMISLEKI O KONCEPTIH USVAJANJA IN POSREDOVANJA ZNANJA TER NAČINIH NJEGOVEGA VREDNOTENJA. ODGOVOROV NA VSE VEČJE IZZIVE NI VEČ MOGOČE ISKATI V OKVIRU ISTIH PARADIGEM, KONCEPTOV IN NA ENAK NAČIN KOT V PRETEKLOSTI.

SODOBNA ŠOLA JE DEDIČ PRINCIPOV ORGANIZIRANJA IN VODENJA PEDAGOŠKEGA PROCESA, KI SE JE IZOBLIKOVAL KOT UČINKOVIT ODGOVOR NA ZAHTEVE PO MNOŽIČNEM ŠOLANJU. MORDA JE PEDAGOŠKI PROCES RAVNO ZARADI TEŽJE ZAHTEV PO MNOŽIČNOSTI POSTAJAL VSE BOLJ INSTRUMENTALIZIRAN IN JE IZGUBLJAL UTOPIČNO RAZSEŽNOST. SVET BREZ UTOPIJE PA JE SAMO REALIZEM, MRTVILO, KI TE UMORI. TO ZAGOTOVO ŠE POSEBEJ VELJA ZA PEDAGOŠKI PROCES. PRENOS ZNANJA NIKOLI NI SAMO PRENOS OBSTOJEČEGA, TEMVEČ TUDI ODPIRANJE NOVIH OBZORIJ.

Z INSTRUMENTALNIM RAZUMEVANJEM VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA POSTOPNO SPREMINJAMO VLOGO UČITELJA IN UČENCA. ZANEMARJAMO BISTVO VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA, KI JE V TEM, DA UČITELJ

IN UČENEC PROCES UČENJA SOOBLIKUJETA. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE BI NAMREČ MORALA USTVARJATI PROSTOR, V KATEREM JE URESNIČEVANJE POSAMEZNIKA KOT SUBJEKTA OMOGOČENO IN V KATEREM SO PEDAGOŠKI DELAVCI SOODGOVORNI ZA TO, DA UČENCEM OMOGOČIJO URESNIČEVANJE V PLURALNEM IN HITRO SPREMINJAJOČEM SE SVETU.

OB TEM SE VZPOSTAVLJA KOMPLEKSNO VPRAŠANJE ODGOVORNOSTI PEDAGOŠKEGA DELAVCA, KI JE VSE PREPOGOSTO RAZUMLJENA PREVEČ POENOSTAVLJENO. PROCESU UČENJA JE NAMREČ IMANENTNO, DA VKLJUČUJE TVEGANJE IN DA JE UČENJE VSAJ DELOMA USVAJANJE NEČESA ZUNANJEGA. TVEGANJE V ZVEZI S TEM JE, DA SE NE BOŠ NAUČIL, KAR SI ŽELIŠ, KAR BI SE MORAL, DA SE BOŠ NAUČIL NEČESA, KAR TE NE ZANIMA IN ČESAR NE BOŠ POTREBOVAL ALI ČESAR SI CELO NE ŽELIŠ (NPR. KAJ O SEBI). POLEG TEGA JE VSAKO UČENJE VSAJ DELNO USVAJANJE NEČESA ZUNANJEGA, NEČESA, KAR JE OBSTAJALO PRED UČENCEM, KAR JE REZULTAT UČENJA IN ŠELE POSTAJA LAST UČENCA. UČENJE JE ZATO LAHKO TUDI NEKAJ MOTEČEGA, NEKAJ, KAR NAS VZNEMIRJA. UČENJE NAMREČ NI LE USVAJANJE ZNANJA, TEMVEČ ZADEVA UČENČEVO OSEBNOST, NJEGOVO ODPIRANJE V SVET IN VSTOPANJE VANJ. V PROCESU USVAJANJA ZNANJA UČITELJ ZATO POGOSTO NE MORE PREDVIDETI VSEGA, NE MORE PREDVIDETI VSEH POSLEDIC, VSEH IZIDOV PROCESA UČENJA.

UČITELJ TAKO V PEDAGOŠKEM PROCESU NOSI ODGOVORNOST DO NEČESA, KAR NI VNAPREJ ZNANO, DOLOČENO, BREZ VÉDENJA, KAKŠEN BO REZULTAT. PRAV ZATO JE TOLIKO POMEMBNEJŠE VPRAŠANJE, KAKO VZPOSTAVLJATI DEMOKRATIČNE, SODELOVALNE ODNOSE MED UČITELJEM IN UČENCEM, KO UČITELJ NI VEČ NOSILEC MOČI, KI JO PODELJUJE PO LASTNEM PREMISLEKU, TEMVEČ JE SOUSTVARJALEC OPOLNOMOČENJA UČENCA. UČITELJ JE NAMREČ TISTI, KI USTVARJA POGOJE ZA OBLIKOVANJE ETIČNEGA PROSTORA, ZA OPOLNOMOČENJE UČENCA, DA TA DELUJE KOT SUBJEKT, DA SE LAHKO URESNIČUJE.

POSAMEZNIK SE URESNIČUJE KOT EDINSTVENO BITJE LE, ČE JE AVTONOMEN. AVTONOMNOST PA SE POVEZUJE S POTREBO PO TEM, DA BI ZNAL IN SMEL SKRIBETI ZASE, DA IMA NADZOR NAD SVOJIM RAVNANJEM, DA OBVLADUJE DOGAJANJA OKOLI SEBE, SE SEBE ZAVEDA IN, KAR JE ŠE ZLASTI ZANIMIVO, DA MU JE DOVOLJENO SKRIBETI ZA DRUGE. PRAV ZADNJA OD NAVEDENIH POTREB DOKAZUJE DRUŽBENOST POSAMEZNIKA, POTREBO, DA JE VPET V SOCIALNE MREŽE, DA JE SICER AVTONOMEN, VENDAR HKRATI PRIPADAJOČ. MORDA ZATO NI NENAVADNO, DA SO VAROVALNI DEJAVNIKI, KI

UČENCU ZAGOTAVLJAJO, DA JE USPEŠEN, TISTI, KI MU OMOGOČAJO, DA SE URESNIČUJE KOT SUBJEKT PEDAGOŠKEGA PROCESA, KAR VKLJUČUJE SPREJETOST, SPOŠTOVANJE, SOČUTJE, ZANIMANJE ZANJ, ZAUPANJE VANJ IN PREDVSEM RAZVIJANJE RAZUMEVANJA CILJEV TER NAMENA PROCESA UČENJA IN ODPIRANJE NOVIH PERSPEKTIV.

ŠOLA PRI TEM NE OPUŠČA VELIKEGA PRIČAKOVANJA DO UČENCEV, VENDAR PA HKRATI ZAGOTAVLJA SKRIB IN PODPORO ZA USPEŠNEJŠE DOSEGANJE CILJEV. UČENCU TOREJ ZAGOTAVLJA VAREN PROSTOR ZA UČENJE (KJER JE UČENCU DOPUŠČENO, DA ČESA NE RAZUME ALI DA KAJ RAZUME DRUGAČE) IN OMOGOČA UDELEŽENOST PRI SOOB-
LIKOVANJU UČENČEVEGA IZVIRNEGA PROJEKTA UČENJA.

MOČ, DA SE PROCES UČENJA URESNIČUJE KOT SOUSTVARJANJE, DA NE GRE SAMO ZA POSREDOVANJE ZNANJA PRETEKLIH GENERACIJ, TEMVEČ JE TUDI OSVOBAJANJE OD TUKAJ IN ZDAJ, ODPIRANJE NOVIH OBZORIJ IN ZAMISLI. PEDAGOŠKI PROCES MORA ZAGOTOVITI PROSTOR ZA IMAGINACIJO. RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN INOVATIVNOSTI JE ZATO IMANENTNO PROCESU, V KATEREM JE UČENJE SOUSTVARJANJE.

Andreja Barle Lakota